

TURIZMDA GENDER TENGLIGINI TA'MINLASHNING IQTISODIY VA IJTIMOIIY AHAMIYATI

Qudratova Mohlaroyim Shohimardon qizi

Termiz davlat universiteti, Turizm (ziyorat turizmi) yo'nalishi, 2-bosqich magistranti

E-mail: mohlaroyimqudratova00@gmail.com

Annotatsiya. Ushbu tezisdagi turizm sohasida gender tenglikni ta'minlashning iqtisodiy va ijtimoiy ahamiyati keng yoritilgan. Maqolada ayollar va erkaklarning turizm tizimidagi ulushi, rahbarlik lavozimlarida ishtirok etish foizlari hamda bu ko'rsatkichlarning iqtisodiy o'sishga ta'siri tahlil qilingan. Shuningdek, O'zbekistonning so'nggi yillarda turizmga gender siyosatini amalga oshirish borasidagi islohotlari va xalqaro tajribalar yoritilgan.

Kalit so'zlar: gender tenglik, turizm, bandlik, iqtisodiy faollik, ijtimoiy adolat, barqaror rivojlanish.

Аннотация. В работе анализируется экономическое и социальное значение обеспечения гендерного равенства в туристической сфере. Анализируются доли женщин и мужчин, занятых в туризме, их участие в руководящих должностях, а также влияние этих показателей на экономическое развитие. Изучаются реформы Узбекистана по реализации гендерной политики и международный опыт.

Ключевые слова: гендерное равенство, туризм, занятость, экономическая активность, социальная справедливость, устойчивое развитие.

Annotation. This thesis discusses the economic and social importance of ensuring gender equality in tourism. It analyzes the proportion of women and men working in the industry, their participation in leadership roles, and the influence of these indicators on economic growth. It also examines Uzbekistan's recent reforms to strengthen gender policies in tourism and international experiences in achieving gender balance.

Key words: gender equality, tourism, employment, economic activity, social justice, sustainable development.

KIRISH

So'nggi yillarda turizm sohasida gender tenglikni ta'minlash masalasi nafaqat inson huquqlarini kafolatlash, balki iqtisodiy barqarorlikni mustahkamlashning muhim omiliga aylandi. Xalqaro miqyosda BMTning "Barqaror rivojlanish maqsadlari" (SDG-5) doirasida gender tenglikni ta'minlash masalasi alohida e'tiborda bo'lib, ayniqsa turizm sohasi bu borada ijtimoiy o'zgarishlarning faol maydoniga aylanmoqda.

O'zbekiston Respublikasida ham bu yo'nalishda so'nggi yillarda sezilarli o'zgarishlar kuzatilmoqda. Prezident Sh.M. Mirziyoyev tomonidan ilgari surilgan "Yangi O'zbekiston – teng imkoniyatlar makoni" tamoyili asosida ayollarning iqtisodiy faolligini

oshirish, ularni tadbirkorlik va turizm sohasiga jalb etish bo‘yicha qator dasturlar amalga oshirildi.

O‘zbekiston Respublikasi Turizm qo‘mitasi ma‘lumotlariga ko‘ra, 2024-yilda turizmda band bo‘lgan xodimlarning 46 foizini ayollar tashkil etgan, bu ko‘rsatkich 2018-yilga nisbatan 8 foizga o‘shishni bildiradi.

Shu bilan birga, turizm sohasida gender tenglikni ta‘minlash masalasi tobora dolzarb ahamiyat kasb etmoqda. Chunki bu sohada ayollar va erkaklar faoliyatidagi tafovutlar, rahbarlik lavozimlaridagi nomutanosiblik, mehnat haqi tengsizligi va ijtimoiy imkoniyatlardagi farqlar hali ham saqlanib qolgan.

Birlashgan Millatlar Tashkiloti (BMT) va Jahon Turizm Tashkiloti (UNWTO) ma‘lumotlariga ko‘ra, turizmda faoliyat yuritayotgan ishchi kuchining 54 foizini ayollar tashkil etadi, biroq ularning rahbarlik lavozimlaridagi ulushi 20 foizdan oshmaydi. Shu bilan birga, ayollar erkaklarga nisbatan 16 foizga kamroq haq oladi. Bu holat, o‘z navbatida, turizmda gender tenglikni ta‘minlash bo‘yicha global siyosatning zarurligini ko‘rsatadi.

Jahonning ko‘plab mamlakatlarida turizmga gender muvozanatini tiklash, ayollarning kasbiy o‘shishini qo‘llab-quvvatlash, ularni tadbirkorlik faoliyatiga jalb etish bo‘yicha samarali mexanizmlar joriy etilgan. Masalan, Ispaniya, Italiya, Fransiya, Turkiya va Malayziya kabi mamlakatlarda turizmga ayollar uchun maxsus grant dasturlari, rahbarlikka tayyorlov kurslari, gender tenglik sertifikatlash tizimlari mavjud. Ushbu yondashuv turizm sohasida ayollarning faolligini oshirish bilan birga, xizmat sifati va iqtisodiy samaradorlikni ham kuchaytirmoqda. O‘zbekiston ham bu borada so‘nggi yillarda sezilarli natijalarga erishmoqda. Mamlakatimizda “Xotin-qizlarni qo‘llab-quvvatlash va oila institutini mustahkamlash to‘g‘risida”gi qonun, “Gender tenglikni ta‘minlash milliy strategiyasi (2022–2030)” kabi hujjatlar qabul qilinib, ularning ijrosi turizm sohasiga ham bevosita ta‘sir ko‘rsatmoqda. Bugungi kunda O‘zbekiston turizm tarmoqlarida faoliyat yuritayotgan xodimlarning qariyb 47 foizini ayollar tashkil etadi. Ular asosan mehmonxona xizmati, ovqatlanish, ekskursiya yo‘nalishlari va marketing bo‘limlarida faol ishlamoqda. Biroq rahbarlik lavozimlarida ayollar ulushi atigi 15 foiz atrofida, bu esa gender nomutanosiblikning saqlanib qolayotganidan dalolat beradi.

Shu maqsadda, Turizm va madaniy meros vazirligi hamda Xotin-qizlar qo‘mitasi hamkorligida “Ayollar turizmga” (“Women in Tourism”) loyihasi yo‘lga qo‘yilgan bo‘lib, u xotin-qizlarni sohada faoliyat yuritishga rag‘batlantirish, kasbiy malakasini oshirish, turizmga ayollar tadbirkorligini rivojlantirishga qaratilgan. Gender tenglikni ta‘minlashning iqtisodiy foydasi ham bevosita isbotlangan. Jahon banki ma‘lumotlariga ko‘ra, ayollar iqtisodiyotda teng sharoitlarda ishtirok etgan mamlakatlarda yalpi ichki

mahsulot 25–30 foizgacha ortadi. Shu jihatdan, turizmda ayollar salohiyatini to‘liq ro‘yobga chiqarish mamlakat iqtisodiyotiga sezilarli darajada ijobiy ta‘sir ko‘rsatadi. Bundan tashqari, turizmda gender tenglik - bu faqat iqtisodiy ko‘rsatkich emas, balki ijtimoiy barqarorlik, madaniy integratsiya va inson kapitalini rivojlantirish uchun ham muhim omildir. Turizm sohasida ayollar faolligining ortishi hududlarda oilaviy bizneslarning rivojlanishiga, milliy hunarmandchilik, gastronomik va ekologik turizm turlarining kengayishiga olib keladi. Ayniqsa, qishloq joylarda turizm orqali xotin-qizlarning bandligini ta‘minlash ijtimoiy tenglikni mustahkamlaydi.

Yuqoridagi omillar shuni ko‘rsatadiki, turizmga gender tenglikni ta‘minlash - bu faqat inson huquqlarini himoya qilish masalasi emas, balki barqaror turizmni rivojlantirish strategiyasining markaziy yo‘nalishidir. Shu bois, ushbu tezisda turizmga gender tenglikning nazariy asoslari, jahon va O‘zbekiston tajribalari, hamda bu yo‘nalishda samaradorlikni oshirish bo‘yicha tavsiyalar chuqur tahlil qilinadi.

XULOSA

Turizm sohasida gender tenglikni ta‘minlash nafaqat ijtimoiy adolatni qaror toptirish, balki iqtisodiy barqarorlikni kuchaytiruvchi muhim omildir. O‘zbekiston tajribasi shuni ko‘rsatadiki, ayollarning turizmga faol ishtiroki yangi ish o‘rinlari yaratish, xizmat sifati va raqobatbardoshlikni oshirishda muhim rol o‘ynaydi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro‘yxati:

1. O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining 2022-yil 28-yanvardagi “2022–2026 yillarga mo‘ljallangan Yangi O‘zbekistonning taraqqiyot strategiyasi to‘g‘risida”gi PF–60-son Farmoni.
2. O‘zbekiston Respublikasi Turizm qo‘mitasi hisobotlari, 2024-yil.
3. Xalqaro Mehnat Tashkiloti (ILO) hisobotlari, 2023-yil.
4. UNWTO. Global Report on Women in Tourism, 2022.
5. Mirziyoyev Sh.M. Yangi O‘zbekiston strategiyasi. Toshkent, 2023.
6. OECD Gender Data Portal, 2024.